

Budsjettnemnda for jordbruket
11.04.2002

Utredning nr. 2

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2002
Beregninger basert på driftsgranskingene

u:\forh\2002\ut-2-2002.doc
Budsjettnemnda for jordbruket
11.04.2002

UTREDNING NR. 2

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2002 **Beregninger basert på driftsgranskingene**

INNHold	Side
1 INNLEDNING	6
2 ÅRETS REFERANSEBRUKSBEREGNINGER	7
3 PRINSIPPER FOR REFERANSEBRUKSBEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE	9
3.1 Bygd på driftsgranskingene	9
3.2 Tilskuddsberegning	9
3.3 Registrert arbeid og kapital	9
3.4 Gjeldsandeler	9
3.5 Leid arbeid / arbeidsgiveravgift	10
4 FRA DRIFTSGRANSKINGSBRUK TIL REFERANSEBRUK	11
4.1 Generelt	11
4.2 Arbeidsforbruk	11
4.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og potet	11
4.4 Avlingsnivået for øvrige vekster	12
4.5 Verdiendring på buskap og varelager	13
5 PRODUKTIVITETSENDRINGER	14
5.1 Beregningsmetode og forutsetninger	14
6 PRISER PÅ ENKELTE POSTER PÅ REFERANSEBRUKENE	18
6.1 Korn	18
6.2 Poteter	18
6.3 Melkeprisen	18
6.4 Kjøtt	18
6.5 Ull	19
6.6 Annet	19

7	TILSKUDD	20
7.1	Pristilskudd	20
7.1.1	Grunntilskudd	20
7.1.2	Distriktstilskudd melk	20
7.1.3	Distriktstilskudd kjøtt og egg	21
7.2	Driftstilskudd pr bruk	22
7.3	Produksjonstilskudd pr dyr	22
7.4	Refusjon av avløserutgifter for ferie og fritid	24
7.5	Refusjon av avløserutgifter ved sykdom m.v.	24
7.6	Areal - og kulturlandskapstilskudd	24
7.7	Tilskudd til unge bønder	26
7.8	Tilskudd til dyr på utmarksbeite	27
7.9	Bunnfradrag	27
8	FRAMREGNINGSGRUNNLAG	28
8.1	Oversikt	28
8.2	Årgangsindekser	30
8.3	Leid arbeid	30
8.4	Tilskudd	31
9	BEREGNINGRESULTATER	32
9.1	Vederlag til arbeid og egenkapital pr årsverk	32
9.2	Sammenligning av resultatene i referansebrukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper	42

1 INNLEDNING

Med dette legger Budsjettnemnda for jordbruket fram sin utredning om beregninger for referansebrukene for årene 2000 - 2002. Referansebruksberegningene som legges fram i denne utredningen, er beregninger på bruksnivå for ulike produksjoner, bruksstørrelser og områder. Hensikten med beregningene er som tidligere bl.a. å vise inntektsutviklingen og å beregne virkninger av endringer som følge av jordbruksoppgjørene. Referansebruksberegningene er en del av grunnlagsmaterialet til jordbruksforhandlingene.

Fjorårets referansebruksberegninger representerte et klart brudd i forhold til tidligere års beregninger. Fra og med i fjor bygger beregningene på driftsgranskingene med registrerte tall. Materialet er først gruppert etter produksjoner. Deretter er det oppdelt etter distrikt og struktur. Referansebrukene er ikke direkte sammenlignbare med referansebruksberegninger gjort tidligere enn 2001.

Om bakgrunnen for omleggingen fra 2001 siterer vi fra St.meld.nr. 19 (1999-2000) «Om norsk landbruk og matproduksjon» der det står følgende:

«Referansebrukssystemet erstattet etter St.prp. nr. 8 (1992-93) det tidligere modellbrukssystemet. Referansebrukene gir grunnlag for å vurdere effektene av virkemiddelbruken innenfor jordbruket for ulike bruksgrupper, distrikter og produksjoner. Til tross for de forenklingene dette medførte, benyttes det i dag betydelige ressurser på å omarbeide deler av og supplere driftsgranskingsmaterialet. Det er også betydelig usikkerhet knyttet til normeringen av arbeid og kapital som skjer ved utarbeidelsen av referansebrukene i dag. For å forenkle systemet ytterligere og i større grad å analysere forskjeller i inntektene innenfor og mellom produksjoner og regioner, foreslås det at man nytter grupper av bruk i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte uten normering av arbeid og kapital. En viktig forbedring med en slik omlegging vil være at man sikrer et større datatilfang bak tallmaterialet.»

Referansebruksberegningene ble altså i fjor lagt om i tråd med St.meld.nr. 19 (1999-2000). Det er etter dette nyttet grupper av bruk i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte, uten normering av arbeid eller kapital. En viktig målsetting med omleggingen har vært å begrense ressursene som brukes til referansebruksberegningene.

2 Årets referansebruksberegninger

Beregningene som presenteres i denne publikasjonen, omfatter 25 referansebruk presentert i de to tabellene 1 og 2 nedenfor.

Budsjettnemnda har valgt en gruppering i referansebruk med hovedinndeling etter produksjoner (tabell 1) og en videre inndeling etter geografi og struktur av de tre driftsformene som har flest deltakerbruk i driftsgranskningene (tabell 2).

I forhold til fjorårets beregninger er et referansebruk med de 40 største melkebrukene i driftsgranskingsmaterialet vurdert etter årskuttallet, nytt i år (referansebruk nr. 12). De to referansebrukene i Trøndelag (nr. 17 og nr. 18 i fjorårets beregninger) er slått sammen (nr. 18 i år). Referansebruk nr. 12 - 16 i fjor er sammenlignbart med referansebruk nr. 13 - 17 i år. For øvrig er det ikke gjort endringer i referansebruksinndelingen i forhold til i fjor. Referansebrukene 1 - 11 og 19 - 25 er altså sammenlignbare med de tilsvarende numrene i fjor.

Tabell 1. Oversikt over referansebrukene. Produksjoner

Ref.bruk nr.	Produksjon og omfang	Område	Antall bruk i 2000
1	Melk og storfeslakt 15,0 årskyr	Landet	432
2	Korn. 273 dekar korn	Landet	90
3	Sau. 102 vinterfôra sauer	Landet	75
4	Melkeproduksjon geit. 75 årsgaier	Landet	26
5	Svin og korn. 32,4 avlssvin + 269 dekar korn	Landet	47
6	Egg og korn. 2290 høner + 171 dekar korn	Landet	14
7	Poteter og korn. 90 daa poteter + 259 daa korn	Landet	15
8	Storfeslakt/ammeku. 12 ammekyr	Landet	16
9	Frukt/bær og sau/geit. 39 daa frukt + 16 v.f.sauer	Landet	18

Tabell 2. Oversikt over referansebrukene. Region og struktur

Ref.bruk nr.	Produksjon og omfang	Område	Antall bruk i 2000
10	Melk og storfeslakt <15 årskyr (11,5)	Landet	250
11	Melk og storfeslakt >15 årskyr (19,8)	Landet	182
12	Melk (de 40 største brukene) 27,2 årskyr	Landet	40
13	Melk og storfeslakt 17,8 årskyr	Østlandets flatbygder	41
14	Melk og storfeslakt 13,6 årskyr	Østlandets andre bygder	65
15	Melk og storfeslakt 24,6 årskyr	Agder og Rogaland, Jæren	23
16	Melk og storfeslakt 13,7 årskyr	Agder og Rog. andre bygder	44
17	Melk og storfeslakt 13,3 årskyr	Vestlandet	83
18	Melk og storfeslakt 15,4 årskyr	Trøndelag	105
19	Melk og storfeslakt 13,8 årskyr	Nord-Norge	71
20	Korn. <400 dekar korn (216 dekar)	Østlandet	64
21	Korn. >400 dekar korn (510 dekar)	Østlandet	16
22	Korn og korn/svin (256 daa + 21 avlssvin)	Trøndelag	20
23	Sau (de 25 største brukene) 160 v.f.sau	Landet	25
24	Sau. 77 vinterfôra sauer	Vestlandet	18
25	Sau. 98 vinterfôra sauer	Nord-Norge	19

Årets beregninger er basert på regnskapsmateriale fra 2000. Basisåret i beregningene er 2000, og disse tallene er som regel regnet fram til 2001 etter registrert prisutvikling i totalkalkylen for tilsvarende poster. Framregningen til 2002 er tilsvarende basert på budsjetterte priser i totalkalkylen. Alle mengder er holdt konstante i framregningsperioden og uttrykker dermed utviklingen for produsenter med uendret produksjonsomfang i framregningsperioden. Framregning er også gjort for å ha et oppdatert grunnlag for å beregne utslag når produksjonsendringer er inkludert.

Det har vært et ønske at en størst mulig andel av driftsgranskingsmaterialet skulle kunne inngå i et nytt system, for å få et mest mulig stabilt materiale. Det har videre vært et mål at de nye gruppene bygde på et større antall faktiske bruk enn det som har vært vanlig tidligere. For å få flere viktige produksjoner representert, har en akseptert at enkelte referansebruk tas med selv om de bygger på relativt få driftsgranskingsbruk.

Referansebruksinndelingen er naturligvis preget av hva som er mulig ut fra grunnlagsmaterialet. Ved inndelingen er det lagt mest vekt på produksjoner (tabell 1). Det kan være vanskelig å skille mellom effekter som skyldes geografi og effekter som skyldes struktur når driftsgranskingsbrukene deles videre inn etter geografi og i størrelsesgrupper. Samtidig er det slik at utslagene av tiltak på ulike driftsstørrelser er den effekten som forhandlingspartene selv enklest kan regne på ved hjelp av kalkyler. Ut fra dette er geografi prioritert framfor struktur ved den videre inndelingen av produksjoner i nye referansebruk (tabell 2).

3 PRINSIPPER FOR REFERANSEBRUKSBEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE

3.1 Bygd på driftsgranskingene

Budsjettnemnda har lagt vekt på å benytte driftsgranskingsresultatene direkte så langt som mulig, men har likevel funnet det hensiktsmessig å jevne ut tilfeldige avlingsvariasjoner (normalisere) for kornavlinger og potetavlinger når arealet har et visst omfang (se avsnitt 4.3)

3.2 Tilskuddsberegning

Når vi regner gjennomsnittlige tilskudd for grupper av bruk i driftsgranskingene, vil ingen av typebrukene som inngår, faktisk ha hatt disse gjennomsnittstilskuddene. Det at en har ulike satser avhengig av produksjonsomfang, bidrar også til å vanskeliggjøre sammenhengene.

For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner, og regnet fram med *satsendringene* som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen.

Framregningen av tilskuddene må reflektere de regnskapsresultatene en vil forvente å få i de to framregningsårene.

Stortinget kuttet høsten 2001 kroner 300 millioner i bevilgningene til pristilskudd for 2002. Dette er ikke innarbeidet på noen måte i referansebruksberegningene.

3.3 Registrert arbeid og kapital

Driftsgranskingene viser registrerte størrelser for arbeid og kapital. Kapitalgodtgjøringen i driftsgranskingene er annerledes enn i totalkalkylen.

I driftsgranskingene er kapitalen verdsatt- og avskrivningene kalkulert ut fra prinsippet om historisk kostnad. Dette samsvarer med hovedprinsippet i norsk regnskapslovgivning og praksis, og brukes også i skatteregnskap og finansregnskap. Kostnaden på anskaffelsestidspunktet aktiveres i driftsregnskapet med registrerte nominelle kroner og utgjør avskrivningsgrunnlaget. Det betyr at balansen ikke justeres for endringene som ellers skjer i pengeverdiene over tid. Spesielt i perioder med høy inflasjon, og spesielt for eiendeler med lang levetid, vil en med historisk kost få relativt lave verdifastsettelse i balansen. I driftsgranskingene brukes det lineær avskrivning over den enkelte eiendels forventede levetid.

Totalkalkylen for jordbruket er basert på en prisnivåjustert modell for verdsetting av kapital. Kapitalslitet (avskrivningene) blir da beregnet etter saldoprinsippet og med prisjustering i henhold til konsumprisindeksen. Det er aktuelt å gå over til prisnivåjustering også for driftsgranskingene som ledd i en tilpasning til praksis i andre europeiske land. Formelt er det verdsetting etter gjenanskaffelsesverdi som er prinsippet for driftsstatistikkene i EU-landene.

Avskrivningene i referansebruksberegningene må forventes å bli lavere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn.

3.4 Gjeldsandeler

Jordbrukets andel av gjeldsrenter og kår er beregnet som jordbrukets andel av brukets totale eiendeler. I totale eiendeler inngår eiendeler knyttet til andre næringer enn jordbruk og private

eiendeler. En har da regnet eiendeler som gjennomsnittet av inngående balanse og utgående balanse i regnskapsåret. Det er driftsgranskingenes registrerte tall basert på historisk kost som er lagt til grunn både for eiendeler i jordbruket og for eiendeler totalt.

3.5 Leid arbeid / arbeidsgiveravgift

I referansebruksberegningene er sosiale avgifter (arbeidsgiveravgift) en del av posten «leid arbeid». Denne posten er spesifisert under kostnader, men legges til igjen før utregning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk». Ved vurdering av vederlaget er altså leid arbeid og arbeidsgiveravgift behandlet etter samme prinsipp som i totalkalkylen, slik at det ikke skilles mellom leid arbeid og familiens arbeid ved beregning av inntektsnivået.

4 FRA DRIFTSGRANSKINGSBRUK TIL REFERANSEBRUK

4.1 Generelt

Alle referansebrukene framkommer i utgangspunktet som uveide gjennomsnitt av de driftsgranskingsbrukene som er tatt med i det aktuelle referansebruket. Referansebruksberegningene begrenser seg til jordbruksdelen av driftsgranskingene, det vil si at andre næringer og privatøkonomi ikke er behandlet.

Driftsgranskingene har, med unntak for arbeidstimer, ikke mengdeopplysninger på kostnadssiden. Oppsplittingen er på noen områder også mindre spesifisert enn tidligere, bl.a. ved at kraftfôr er samlet på en post.

4.2 Arbeidsforbruk

Antall årsverk på hvert referansebruk er beregnet ut fra uveide gjennomsnittlige registrerte arbeidsforbruk på de driftsgranskingsbrukene som inngår. Det regnes 1875 timer i et årsverk for år 2000, 1860 timer i et årsverk i 2001 og 1845 timer i et årsverk i 2002. Endringen har sammenheng med innføring av den 5. ferieuken i Norge, og blir behandlet på samme måte i alle utredninger fra Budsjettnemnda.

4.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og potet

Avlingsnivået for korn og poteter slår mer direkte ut på inntekten enn det avlingsnivået for fôrvekstene vanligvis gjør. Korn og poteter vil også normalt være utsatt for større avlingsvariasjon fra år til år enn grovfôrvekstene. Kornavlingene på referansebrukene er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over 10 år. På referansebruk 8 mangler det registrert avling ett år i perioden både for bygg og havre, og det er derfor regnet gjennomsnitt over 9 år. Også potetavlingen på referansebrukene 7 og 21 er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over 10 år.

Tabell 3. Beregnet normalårsavling for poteter på referansebrukene 7 og 21 i 2000. Kg/daa

Ref. bruk	Område	2000
7	Landet	2408
21	Østlandet	3111

I tabellen under er de beregnede normalårsavlingene for korn for 2000 stilt opp. Avlingene er ikke normalisert når arealet for det enkelte kornslag er mindre enn 5 dekar, og avlingene er bare normalisert for kornslagene bygg, havre og hvete. Enkelte referansebruk som har litt mer enn 5 dekar ett eller få år i 10-årsperioden 1991-2000, er ikke normalisert.

Tabell 4. Beregnet normalårsavling pr daa for korn i 2000 på de enkelte referansebruk. Kg korn med 15 prosent vann

Ref.	Bygg	Havre	Hvete
Bruk	2000	2000	2000
1	327		
2	379	395	444
5	364	403	476
6	375	417	478
7	439	380	475
8	320	351	
11	338		
12	382		
13	361	343	412
14	321		
15	360		
18	308		
20	376	389	443
21	407	415	447
22	317	351	

4.4 Avlingsnivået for øvrige vekster

For øvrige vekster benyttes de registrerte avlingstallene i driftsgranskingene direkte.

Oljevekster og frukt er vekster med stor avlingsvariasjon mellom år. Det er ikke registrert avling eller pris i driftsgranskingene, og det er dermed ikke noe grunnlag for å normalisere disse avlingene på referansebrukene.

Spesielt for referansebruk 9 der frukt utgjør en vesentlig del av produksjonsinntekten, betyr regnskapsårets avlingsnivå mye.

Epleavlingene var i 2000 20 % høyere enn middelet for de fire siste årene. For pærer var avlingene 2 % høyere, og for plommer identisk med middelet. For moreller var avlingene 54 % høyere enn middelet. Dette skyldes i hovedsak at nye og mer moderne plantinger etter hvert kommer i full produksjon i tillegg til at 2000 var et godt avlingsår. Vederlag til arbeid og egenkapital pr årsverk var i 2000 22 % høyere enn middelet for de fire siste årene. Pr bruk var vederlag til arbeid og egenkapital 29 % høyere (tallene i dette avsnittet er hentet fra bruk på Vestlandet med stor grad av overlapping til situasjonen for referansebruk 9).

Kilder: Fruktlagerinspektøren (Norsk frukt og bær nr 1 2001 s.30-31)

NILF-notat nr 2002-11 Tabellsamling for Vestlandet

4.5 Verdiendring på buskap og varelager

Mengdeøkning på buskap og varelager føres i prinsippet som inntekt, men pga. at en holder alle mengder på referansebrukene konstant i framregningsperioden, får en ikke inn mengdeendringer i status. Eventuelle mengdeendringer tas derfor ut som salg i framregningsperioden.

Det regnes ikke rente på varelager.

5 PRODUKTIVITETSENDRINGER

5.1 Beregningsmetode og forutsetninger

Siden volumet av alle faktorer låses fast i framregningsperioden, det vil si 2001 og 2002, er det gjort separate beregninger over endringer i produktivitet disse årene. Budsjettnemnda har i år lagt om og forenklet produktivitetsberegningene i forhold til tidligere.

Det er beregnet trender på den historiske volumutviklingen og regnet med at den historiske utviklingen vil videreføres. En har tatt med effekten av endringer i driftsomfang/-bruksstørrelse som skjer over tid ved å regne trender på volumutvikling i inntekter, kostnader (utenom arbeidskraft og avskrivninger) og arbeidsforbruk. I inntekter inngår volumet av tilskudd. Volumtrenden for direkte tilskudd vil blant annet reflektere at brukene endrer størrelse over tid.

For å komme over fra verditallene i Driftsgranskingene til volumtall, er verditallene i Driftsgranskingene deflatert med prisindekser beregnet på Totalkalkylen. Det synes å være godt samsvar mellom de mengdeavhengige tilskudd som er med i Driftsgranskingenes verditall og i prisindeksene. Det er regnet lineære trender over 8 år med vanlig minste kvadraters metode. For å unngå effekter av utskifting av bruk, har en bare tatt med i beregningen de brukene som er med i alle de 8 årene, og som har hatt samme driftsform alle årene. Når en regner på denne måten, vil stigningstallet fra trendberegningen for inntekter og kostnader hver for seg direkte vise den trendmessige årlige volumendringen regnet i et bestemt års priser. Ved denne metoden skilles ikke avlingsøkning fra økning som følge av økt areal, og økt ytelse skilles ikke fra økning som følge av flere dyr.

For arbeidsforbruket beregnes det trend på arbeidsforbruket regnet i timer. Det økonomiske utslaget av arbeidsforbrukstrenden må beregnes i forhold til nivået på vederlag til arbeid og egenkapital på det enkelte referansebruk.

Dataene i driftsgranskingene er i større grad tilgjengelige som verditall og ikke som mengde og pris. Dette gjør at en er avhengig av prisindekser for å regne om verdiutvikling til kvantumsutvikling. I dette tilfellet er en avhengig av 2 datakilder (driftsgranskinger og prisindekser), og en har måttet finne et detaljeringsnivå/aggregeringsnivå hvor de to datakildene korresponderer. I Tabell 5 er det vist hvilket detaljeringsnivå og hvilken prisindeks som er bruk ved omregning til volumtall i forbindelse med trendberegningene.

Tabell 5. Oversikt over detaljeringsnivå og hvilken prisindeks som er bruk ved omregning til volumtall i forbindelse med trendberegningene

Driftsgranskingene	Prisindeks for omregning til volumtall
Sum inntekter planteproduksjon	Korn
Sum inntekter husdyrproduksjon	Sum husdyrprodukt
Tilskudd	Sum direkte tilskudd
Sum variable og faste kostnader	Sum ikke-varige produksjonsmiddel

I beregningen har en valgt bare å ta med de brukene som er med og har samme driftsform i hele beregningsperioden. Med dette utvalgsriteriet vil trenden reflektere den utvikling som faktisk har funnet sted på enkeltbruk med den aktuelle produksjonen, og en unngår å få inn effekter som følger av avgang eller rekruttering av bruk til driftsgranskingene.

For raskere å fange opp endringer og få med flere bruk i beregningsutvalget, har Budsjettnemnda begrenset periodelengden til 8 år. I tabellen nedenfor er vist antallet bruk

som utgjør grunnlaget for beregningene for de fire driftsformene en har gjort beregningene for.

Tabell 6. Antall bruk med i beregningene hele perioden

Driftsform	Referansebruk	1993-2000
Melk og storfeslakt	1	127
Korn	2	49
Sau	3	33
Korn/gris	5	27

Produktivitetsberegningene er i utgangspunktet gjort for referansebruk 1 (melk), 2 (korn), 3 (sau) og 5 (Korn/gris). Beregningsresultatene for disse referansebrukene er så brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for de andre referansebrukene med tilsvarende produksjon. Referansebrukene 4 og 10 – 19 regnes forholdsvis ut fra produktivitetsberegningene for melk (nr. 1). Referansebrukene 7, 20 og 21 regnes ut fra produktivitetsberegningene for korn (nr. 2). Referansebrukene 8, 9, 23 – 25 regnes ut fra produktivitetsberegningene for sau (nr. 3). Referansebrukene 6 og 22 regnes ut fra produktivitetsberegningene for korn/gris (nr. 5).

I tabellen nedenfor er resultater for produktivitetsberegningene for referansebruk 1, 2, 3 og 5 vist. Utslaget per årsverk per år er vist i kolonnen lengst til høyre.

Tabell 7. Produktivitetsberegninger, i 2000-priser og 1875 timer/årsverk

	Trend (årlig endring, 2000-priser)						Pr årsverk	
	Plante- prod. kr/bruk	Husdyr- prod. kr/bruk	Direkte tilskudd kr/bruk	Kostnader eks. kapital kr/bruk	Arbeids- forbruk t./ bruk	Innt-kostn (eks avskr.)+tilsk kr/bruk	Med eff. av endret arb.forb	
Melk og storfeslakt	1	990	4769	1344	5761	-18	1 341	1 500
Korn	2	4998	-61	1315	1690	-37	4 562	14 000
Sau	3	-57	1484	-17	1633	-10	-222	300
Korn/gris	5	4370	14301	3886	13506	14	9 051	5 100

Tabellen over viser en sterk produktivitetsframgang for kornproduksjonen. De viktigste forklaringsfaktorene på denne utviklingen er økning i areal, nedgang i arbeidsforbruk og økte kornavlinger pr dekar. Arbeidsforbruket pr bruk reduseres med 37 timer pr år til tross for at arealet øker med 1 dekar pr bruk pr år. Økt areal bidrar til økte inntekter pr bruk og økte tilskudd pr bruk. Det er videre regnet med at kornavlingene øker med ca. 7 kg pr dekar pr år.

For å illustrere produktivitetsframgangen for kornproduksjonen på en annen måte, er i tabell 8 og 9 vist en kvantumsfast framregning av to modellbruk med korn fra 1990 til 2000 (modell 24 og 27 hentet fra modellbruksberegninger 1990). Disse tabellene viser altså hva inntektsutviklingen i kornproduksjonen ville ha vært uten den produktivitetsframgangen som har funnet sted.

Tabell 8. Volumfast framregning kornproduksjon i 1990 og 2000. Modell 24, 152 dekar korn på Østlandet

	Verdi 1990	Verdi 2000	Prosent endring
SUM INNTEKTER	183100	137200	-33 %
SUM KOSTNADER	124800	154600	19 %
Kapitalgodtgjøring	27400	27400	
Årsverk	0,4	0,4	
Vederlag til arbeid. Kroner pr bruk	30900	-44700	
Vederlag til arbeid. Kroner pr årsverk	77500	-112000	
Endring i arbeidsinntekt, kroner pr årsverk		-189600	
Endring i arbeidsinntekt pr år		-19000	

Tabell 9. Volumfast framregning kornproduksjon i 1990 og 2000 Modell 27, 392 dekar korn på Østlandet

	Verdi 1990	Verdi 2000	Prosent endring
SUM INNTEKTER	513700	384500	-34 %
SUM KOSTNADER	265600	319800	17 %
Kapitalgodtgjøring	68500	68500	
Årsverk	1,0	1,0	
Vederlag til arbeid. Kroner pr bruk	179600	-3800	
Vederlag til arbeid. Kroner pr årsverk	183500	-3900	
Endring i arbeidsinntekt, kroner pr årsverk		-187400	
Endring i arbeidsinntekt pr år		-18700	

I de to tabellen nedenfor er vist utslag av all produktivitet på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. I forhold til tabell 7 er tallene nedenfor regnet om i priser for henholdsvis 2001 og 2002. Dessuten er det tatt hensyn til det endrede timetallet i årsverket.

Tabell 10. Utslag av all produktivitet på vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk for de enkelte referansebruk. Kr/årsverk

			2001	2002
1	Melk og storfeslakt 15,0 årskyr	Landet	1 500	2 100
2	Korn. 273 dekar korn	Landet	13 700	22 000
3	Sau. 102 vinterfôra sauer	Landet	300	- 100
4	Melkeproduksjon geit. 75 årsgeiter	Landet	1 700	2 400
5	Svin og korn. 32,4 avlssvin + 269 dekar korn	Landet	5 700	12 500
6	Egg og korn. 2290 høner + 171 dekar korn	Landet	4 400	9 700
7	Poteter og korn. 90 daa poteter + 259 daa korn	Landet	14 300	22 800
8	Storfeslakt/ammeku. 12 ammekyr	Landet	100	0
9	Frukt/bær og sau/geit. 39 daa frukt + 16 v.f.sauer	Landet	300	- 100

Tabell 11. Utslag av all produktivitet på vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk for de enkelte referansebruk. Kr/årsverk

			2001	2002
10	Melk og storfeslakt <15 årskyr (11,5)	Landet	1 500	2 000
11	Melk og storfeslakt >15 årskyr (19,8)	Landet	1 600	2 200
12	Melk (de 40 største brukene) 27,2 årskyr	Landet	1 700	2 300
13	Melk og storfeslakt 17,8 årskyr	Østl. flatbygder	1 400	2 000
14	Melk og storfeslakt 13,6 årskyr	Østl. andre bygder	1 600	2 200
15	Melk og storfeslakt 24,6 årskyr	A. og R., Jæren	1 800	2 500
16	Melk og storfeslakt 13,7 årskyr	A. og R., andre bygder	1 400	1 900
17	Melk og storfeslakt 13,3 årskyr	Vestlandet	1 600	2 200
18	Melk og storfeslakt 15,4 årskyr	Trøndelag	1 500	2 100
19	Melk og storfeslakt 13,8 årskyr	Nord-Norge	1 600	2 200
20	Korn. <400 dekar korn (216 dekar)	Østlandet	10 100	16 100
21	Korn. >400 dekar korn (510 dekar)	Østlandet	21 100	33 800
22	Korn og korn/svin (256 daa + 21 avlssvin)	Trøndelag	5 700	12 500
23	Sau (de 25 største brukene) 160 v.f.sau	Landet	300	- 100
24	Sau. 77 vinterfôra sauer	Vestlandet	200	- 100
25	Sau. 98 vinterfôra sauer	Nord-Norge	300	- 100

6 PRISER PÅ ENKELTE POSTER PÅ REFERANSEBRUKENE

6.1 Korn

Registrert oppnådd pris på det enkelte referansebruk ligger til grunn.

Prisene for korn og oljefrø til modning regnes fram med de absolutte prisendringene i normaliserte regnskaper. I enkelte år blir det gjennomført pristrekk for korn på grunn av overproduksjon. Å framregne på grunnlag av totalkalkylen vil kunne gi feil inntektsutvikling på referansebrukene når kornavlingene samtidig skal normaliseres.

Korn- og oljefrøprisene i det normaliserte regnskapsåret 2000 er lik den beregnede budsjettprisen for 2001 før avtale. Denne er igjen lik avtalt basispris for kornåret 2000/2001. Eventuelle pristrekk for overproduksjon blir holdt utenfor. På samme måte blir korn- og oljefrøprisene i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2001 lik budsjettprisen for 2002 før avtale. For det normaliserte budsjettåret 2002 blir det i forhandlingsmaterialet brukt like korn- og oljefrøpriser som i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2001. I referansebrukspublikasjonen som utgis etter jordbruksoppgjøret, blir eventuelle prisendringer som er bestemt i jordbruksoppgjøret 2002, lagt inn i det normaliserte budsjettåret 2002.

6.2 Poteter

Det er brukt registrert pris for poteter i regnskapsåret på alle referansebrukene. Potetprisen er regnet fram med den absolutte prisendringen for «Sum poteter» i normaliserte regnskaper.

Det er grunn til å tro at de oppnådde prisene det enkelte år i en viss grad vil variere med totalavlingen for landet. Totalavlingen er videre et produkt av både areal og avlingsnivå. Potetprisene her i landet kan også delvis være avhengig av potethøsten i andre land i det enkelte år. Det er derfor ikke opplagt at en potetpris regnet fram på grunnlag av oppnådde priser tidligere år, vil gi en riktig normalpris for regnskapsåret. En vurdering i fjor av ulike sammenhenger der priser, avlingsnivå og totalavlinger for poteter fra driftsgranskingene, totalkalkylens ordinære og normaliserte regnskaper ble satt opp, viste ingen entydige sammenhenger mellom priser og avlingstall eller totalproduksjon. Prisnivået i driftsgranskingene viste relativt godt samsvar med prisnivået for posten «Sum poteter» i totalkalkylens ordinære og normaliserte regnskaper.

6.3 Melkeprisen

Melkeprisen i 2000 framkommer som gjennomsnittlige registrerte priser på de driftsgranskingsbrukene som inngår i referansebruket. Prisene er uten pristilskudd, dvs at grunntilskudd og distriktstilskudd er skilt ut. Driftstilskuddet er naturligvis også holdt utenfor prisberegningen. Framregningen fra 2000 blir gjort på grunnlag av totalkalkylen.

6.4 Kjøtt

For kjøtt regner en med de samme endringer i prisene i absolutte tall som beregnet i totalkalkylen. Prisene i driftsgranskingene er fra og med årets beregninger eksklusive grunntilskudd og distriktstilskudd.

Livdyrprisene regnes fram med samme prosentvise endring som i kjøttprisen for vedkommende dyreslag (voksne dyr).

6.5 Ull

En regner med samme endringer i ullprisen på referansebrukene som i totalkalkylen.

6.6 Annet

En bruker et anslag for konsumprisindeksen. På samme måte som i totalkalkylen anslår en at prisene vil øke med 3,0% fra 2000 til 2001 og med 1,25% fra 2001 til 2002. I relative tall blir dette:

$$2000 = 100,0 \quad 2001 = 103,0 \quad 2002 = 104,3$$

7 TILSKUDD

Alle utbetalte produksjonstilskudd, pristilskudd og refusjonsbeløp inngår med faktisk registrerte regnskapstall på referansebrukene i basisåret. Utviklingen i vedtatte eller eventuelt utbetalte tilskudds- og refusjonssatser blir brukt for å regne fram de tilsvarende ordningene på referansebrukene til framregningsårene. Nedenfor er det tatt med en kort kommentar og satser for de viktigste av ordningene som inngår i referansebruksberegningene.

7.1 Pristilskudd

Stortingets kutt i bevilgningene til pristilskudd for 2002 på 300 millioner kroner er ikke innarbeidet på noen måte i referansebruksberegningene.

7.1.1 Grunntilskudd

I beregningene har en lagt til grunn den faktiske utbetalingen av grunntilskuddene, etter samme prinsipp som i totalkalkylen når det gjelder kjøtt (vedtatte satser i budsjettåret). For melk mangler vi tilstrekkelige opplysninger som viser oppnådd grunntilskudd fordelt på ku og geitemelk og fordelt på halvår. Vi har i stedet benyttet de vedtatte satsene. Disse vil avvike forholdsvis lite fra oppnådde satser.

Tabell 12. Satser for grunntilskudd melk og kjøtt. Øre pr liter og øre pr kg

	1999	2000	2001	2002
Kumelk	5,10	3,60	3,60	3,60
Geitemelk	177,90	177,90	182,95	188,00
Storfekjøtt	277,00	286,00	253,00	292,00
Sauerkjøtt	478,00	474,00	463,00	490,00
Geitekjøtt	515,00	515,00	515,00	515,00

7.1.2 Distriktstilskudd melk

Distriktstilskudd for melk varierer med referansebrukenes geografiske plassering. Satsene er som vist i tabellen nedenfor.

Tabell 13. Satser for distriktstilskudd. Øre pr liter

Sone	Hele 2000	1/2001	2/2001	Hele 2002
A	0	0	0	0
B	8	8	8	8
C	23	23	23	23
D	32	32	32	32
E	42	42	42	42
F	55	55	55	55
G	80	80	80	80
H	101	101	101	101
I	149	149	159	159
J	158	158	168	168

7.1.3 Distriktstilskudd kjøtt og egg

Satsene er vist i tabellene nedenfor.

Tabell 14. Satser for distriktstilskudd for kjøtt av storfe og geit. Øre pr kg

Sone	Hele 1999	Hele 2000	Hele 2001	Hele 2002
1	0	0	0	0
2	405	405	405	405
3	655	655	655	655
4	1020	1020	1020	1020
5	1110	1110	1110	1110

Tabell 15. Satser for distriktstilskudd kjøtt av sau. Øre pr kg

Sone	Hele 1999	Hele 2000	Hele 2001	Hele 2002
1	0	0	0	0
2	405	405	405	405
3	655	655	655	655
4	1220	1220	1220	1220
5	1300	1300	1300	1300

Tabell 16. Satser for distriktstilskudd kjøtt av gris. Øre pr kg

Sone	Hele 2000	1/2001	2/2001	Hele 2002
1	0	0	0	0
2	0	0	0	0
3	0	0	0	0
4	480	480	500	500
5	480	480	500	500
Vestlandet	30	30	50	50

Det blir dessuten gitt distriktstilskudd for egg i Nord-Norge, Trøndelag og på Vestlandet med unntak av Rogaland. Satsen var 20 øre pr kg i 2000 og i første halvår 2001, og ble økt til 40 øre pr kg ved jordbruksoppgjøret 2001. Satsen er lik i alle soner.

7.2 Driftstilskudd pr bruk

Driftstilskuddet gis til bruk med ku- eller geitemelkproduksjon, og er oppad begrenset til henholdsvis 30 000 og 15 000 liter.

Tabell 17. Driftstilskudd pr bruk. Kroner pr bruk pr år og kroner pr liter

	2000	2001 ¹	2002
<i>Kumelk over 30000 l/år</i>			
Sør-Norge	60000	55000	60000
Nord-Norge	66000	60500	66000
<i>Geitemelk over 15000 l/år</i>	66000	60500	66000
<i>Kumelk under 30000 l/år</i>			
Sør-Norge	2,00	1,83	2,00
Nord-Norge	2,20	2,02	2,20
<i>Geitemelk under 15000 l/år</i>	4,40	4,03	4,40

1) Det er regnet 11/12 av gjeldende sats, som er uendret de tre årene, fordi det framstår slik i regnskapene. Det var 12 utbetalinger også i 2001, men januarutbetalingen 2001 er i regnskapene ført som krav på 2000.

Ved jordbruksoppgjøret 2001 ble utbetaling av driftstilskuddet i melkeproduksjonen endret slik at beløpet fra 1. januar 2002 betales ut i to terminer sammen med øvrige tilskudd fra Statens landbruksforvaltning (februar og juni). Tidligere var det meieriene som betalte ut beløpet månedlig sammen med melkeoppjøret.

Som nevnt i kapittel 3.2 har Budsjettneemnda kommet til at framregningen av tilskuddene må reflektere de regnskapsresultatene en vil forvente å få i de to framregningsårene. Med driftstilskudd for Sør – Norge som eksempel og uendrede satser innebærer det at dersom det er postert 60 000 kroner i 2000 vil framregningen bli 55 000 kroner for 2001 og 60 000 kroner for 2002. Tilsvarende vil regnskapet neste år ventelig vise 55 000 kroner og posten vil da bli regnet fram til 60 000 kroner for begge framregningsår. Tilsvarende tankegang vil gjelde tilskudd til redusert jordarbeiding som derved er satt til 0 for 2001.

7.3 Produksjonstilskudd pr dyr

Produksjonstilskuddet pr dyr er avgrenset til maksimalt kr 105 000 pr søker for 2000, kr 120 000 pr søker for 2001 og kr 125 000 pr søker for 2002. Produksjonstilskuddet pr dyr utbetales to ganger i året etter søknad 20/1 og 20/8. Ved søknad 20/8 kommer utbetalingene først i februar neste år. Produksjonstilskuddet pr dyr etter jordbruksoppgjøret 2000/2001 ble derfor først utbetalt i 2001 når det gjelder tilskuddet fra 1/7, mens endringene i produksjonstilskuddet pr dyr med virkning for tellingen pr 31/12 2000 er tatt med i tilskuddet for andre halvår 2001.

Vinteren 2000/2001 ble det gjennomført ekstraordinære jordbruksforhandlinger om tillegg til den løpende jordbruksavtalen som kompensasjon for tiltak mot kugalskap (BSE). Disse ekstraordinære forhandlingene skulle bare berøre inneværende avtaleperiode (01.07.00-30.06.01). Partene ble blant annet enige om at storfe-, svin- og sauekjøttprodusenter skulle kompenseres gjennom å fastsette økte satser for tilskudd til husdyr innenfor en ramme

på 43 millioner kroner ved om-disponering innenfor bevilgningen i den eksisterende jordbruksavtalen. Satsøkningen ble gjennomført pr dyr uten antalls- og beløpsavgrensninger. Satsøkningene ble fastsatt til 42 kroner pr dyr for storfe (kode 124-129), 4 kroner pr dyr for sau/ammegeit (kode 130, 132 og 142, der dyr under kode 132 multipliseres med faktor 0,3), 66 kroner pr dyr for avlsgris (kode 155 og 156) og 6 kroner pr dyr for slaktegris (kode 184). De fastsatte satsøkningene for 2001 (som ble utbetalt i juni 2001 på grunnlag av søknadsomgangen pr 31.12.2000) er tatt hensyn til i tabellen nedenfor.

Ved de ordinære jordbruksforhandlingene 2001/2002 ble det bestemt å videreføre de ovenfor nevnte kompensasjonstiltakene. De ekstraordinære kompensasjonssatsene er derfor nå innarbeidet også i de varige satsene for 2002.

Tabell 18. Produksjonstilskudd pr dyr 2000, 2001 og 2002

Dyreslag	Intervall	Sats, kr pr dyr pr år		
		2000	2001	2002
Mjølkeku	1 - 8	3974	3330	3330
	9 - 16	2300	3330	3330
	17 - 25	1650	2000	2000
	26 - 40	800		
	26 - 50		1000	1000
Storfe	1 - 25	714	702	744
	26 - 140	564	702	744
	141 - 200	410		
	141 - 250		502	744
Melkegeit	1 - 40	1324	1194	1194
	41 - 125	824	1194	1194
	126 - 200	624		
	126 - 250		724	724
Ammekyr på melkebruk	1 - 16	1400	1400	3330
	17 - 25	1400	1400	2000
	26 - 50	1200	1400	1000
	51 - 100	1200	1400	
	101 - 150			
Ammekyr utenfor melkebruk	1 - 16	2400	2700	3330
	17 - 25	2400	2700	2000
	26 - 50	2200	2700	1000
	51 - 100	2200	2700	
Sau/ammegeit	1 - 50	590	474	478
	51 - 100	380	474	478
	101 - 250	200	154	158
	251 - 400	76	80	84
Avlsgris Sør-Norge	1 - 25	770	766	832
Avlsgris Sør-Norge	26 - 70		766	832
Avlsgris Nord-Norge	1 - 25	990	1056	1122
Avlsgris Nord-Norge	26 - 70		766	832
Slaktegris	1 - 250	39		
Slaktegris	1 - 1400		34	40
Verpehøner Sør-Norge	1 - 1000	24	16	16
Verpehøner Sør-Norge	1001 - 5000		16	16
Verpehøner Nord-Norge	1 - 1000	30	30	30
Verpehøner Nord-Norge	1001 - 5000		16	16

7.4 Refusjon av avløserutgifter for ferie og fritid

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra typebrukene direkte i referansebruksystemet uten å foreta normalisering. Ordningen har vært dyretallsbasert siden 1/1 1996. Maksimalt tilskudd var 40 000 kr pr bruk i 1998. I jordbruksoppgjøret 1998 ble satsene økt med 13 prosent i gjennomsnitt. Maksimalt tilskudd ble økt til 48 000 kr pr bruk for 1999. I jordbruksoppgjøret 1999 ble satsene økt med 1 prosent i gjennomsnitt. Maksimalt tilskudd ble økt til 48 500 kr pr driftsenhet for 2000. I jordbruksoppgjøret 2000 ble det ikke gjort endringer i satser eller maksimalbeløp. Ved jordbruksoppgjøret 2001 ble maksimalbeløpet pr driftsenhet økt til 50 000 kroner og det ble gjennomført en endring av strukturen i tilskuddsintervallsatsene.

7.5 Refusjon av avløserutgifter ved sykdom m.v.

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra typebrukene direkte i referansebruksystemet uten å foreta normalisering. Maksimalt refusjonsbeløp pr dag fastsettes for husdyrbrukere ut fra beregnet maksimalt refusjonsbeløp i ordningen med refusjon av avløserutgifter for ferie og fritid. I jordbruksoppgjøret 2000 ble de gjeldende satsene videreført uendret. I jordbruksoppgjøret 2001 ble det heller ikke gjort endringer i satsene for ordningen.

7.6 Areal - og kulturlandskapstilskudd

Satser for 2000, 2001 og 2002 er vist i tabellene nedenfor:

Tabell 19. Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2000. Kroner pr dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Grovfôr	0-100	360	285	402	505	560	610	
	101-250	195	172	195	217	232	245	
	251-400	130						
Korn	0-400	204	262	372				
	>400	182						
Potet	0-60	320				1149	1459	
	61-120	173						
Grønnsaker	0-30	817		964		2099		
	31-60	351		445		800		
	>60	196		320		700		
Frukt og bær	0-30	699		729		1519		
	31-60	300						
Økologisk korn/åpen åker	alt areal	200						
Annet økologisk areal	alt areal	110						

I 2000 ble det ikke gitt engangsutbetalinger.

Tabell 20. Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2001. Kroner pr dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Grovfôr	0-200	288	213	312		405	440	470
	201-400	190	150	190		220		
	>400	0						
Korn	0-400	237	295		392			
	>400	237						
Potet	0-60	280				1109	1419	
	>60	280						
Grønnsaker	0-30	750		900		1900		
	31-60	400			500	800		
	>60	300			400	700		
Frukt og bær	0-30	600				1400		
	>30	300						
Økologisk korn/åpen åker	alt areal	220						
Grønn-gjødsling	alt areal	505						
Annet økologisk areal	alt areal	110						

I 2001 ble det ikke gitt engangsutbetalinger.

Tabell 21. Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2002. Kroner pr dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Grovfôr	0-200	287	212	311		403	438	468
	201-400	189	149	189		219		
	>400	0						
Korn	0-400	241	298		395			
	>400	241						
Potet	0-60	279				1104	1412	
	>60	279						
Grønnsaker	0-30	747		896		1892		
	31-60	398			498	797		
	>60	299			398	697		
Frukt og bær	0-30	597				1394		
	>30	299						
Økologisk korn/åpen åker	alt areal	220						
Grønn-gjødsling	alt areal	505						
Annet økologisk areal	alt areal	55						

Ved jordbruksoppjøret 2000/2001 ble det bestemt at arealtilskudd til økologisk grovfôr skulle erstattes av et tilskudd til økologisk husdyrproduksjon. Året 2001 skulle være et overgangsår, slik at det for 2001, med utbetaling i 2002, skulle utbetales arealtilskudd til grovfôr etter halv sats og tilskudd til husdyrproduksjon etter halv sats. I jordbruksoppjøret 2001/2002 ble avtalepartene enige om å videreføre dette som en varig ordning, dvs. med et arealtilskudd til grovfôr på 55 kroner pr. dekar. De fastsatte satsene for tilskudd til økologisk husdyrproduksjon er vist i tabellen nedenfor.

Tabell 22. Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon, 2002. Kroner pr dyr pr år

Dyreslag	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7
Melkeku/ammeku	630	880
Andre storfe	190	280
Melkegeit/ammegeit/vinterfôra sau	70	90

7.7 Tilskudd til unge bønder

Dette tilskuddet ble innført ved jordbruksforhandlingene i 1998 og kom til utbetaling første gang i 1999. For 1998/99 ble satsen fastsatt til 4000 kroner for kvinner og 3000 kroner for menn. Det blir kun gitt ett tilskudd pr landbrukseiendom og kun inntil det året brukeren fyller 35 år. For 1999/2000 ble satsen fastsatt til 5000 kroner for kvinner og 4000 kroner for menn. I referansebruksberegningene har vi tidligere gjort en forutsetning om at aldersfordelingen for bønder generelt i Norge også er representativ for referansebrukene. Ut fra en slik gjennomsnittsbetraktning ble det forutsatt et tilskudd på 600 kroner på hvert referansebruk i

1999 og 789 kroner på hvert referansebruk i 2000. Tilskuddssatsene ble ikke endret ved jordbruksoppgjøret 2000. Ved jordbruksoppgjøret 2001 ble ordningen ut fra et forenklingsmål avvirket og overført Landbrukets utviklingsfond (LUF) som kan gi direkte investeringsstøtte/-etableringsstøtte. Denne endringen er ikke gitt inntektsreducerende virkning på referansebrukene i 2002.

7.8 Tilskudd til dyr på utmarksbeite

Tilskudd til dyr på utmarksbeite ble ved jordbruksoppgjøret i 1998 skilt ut som et eget dyretilskudd og beregningen av normert areal pr beitedyr falt bort. Til og med 1998 ble dette tilskuddet utbetalt som en del av areal- og kulturlandskapstilskuddet.

Tabell 23. Sats for tilskudd til dyr på utmarksbeite for 2000, 2001 og 2002. Kroner pr dyr

Dyreslag	Intervall	2000	2001	2002
Kyr, storfe og hester	Alle	250	250	250
Sauer, lam og geiter	1 – 100 over 100 dyr	95 35	95 35	82 65

7.9 Bunnfradrag

Det blir beregnet areal- og kulturlandskapstilskudd for alt areal og dyretilskudd fra første dyreenhet. For alle brukere skal imidlertid samlet produksjonstilskudd avgrenses (reduseres) med et bunnfradrag. For 1999 og 2000 var dette fradraget på 5000 kroner pr bruker pr år. Ved jordbruksoppgjøret 2000 ble dette generelle bunnfradraget hevet til 7000 kroner pr bruker pr år for utbetalingsåret 2001. Ved jordbruksoppgjøret 2001 ble det generelle bunnfradraget satt ned til 6000 kroner pr bruker pr år.

8 FRAMREGNINGSGRUNNLAG

8.1 Oversikt

Framregningsgrunnlaget for de aller fleste inntekts- og kostnadspostene er mest mulig tilsvarende poster i total kalkylen. Det er noen få unntak. Korn regnes fram med normaliserte regnskaper. Avskrivningene regnes fram med årgangsindekser. Hva årgangsindekser er blir forklart i neste avsnitt. Leid arbeid er ikke en egen post i total kalkylen fordi det der er en kostnadspost som skal få sin dekning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital». Leid arbeid blir framregnet med lønnsutviklingen for jordbruksarbeider med minimum 4 års praksis. Det er laget en sideberegning for framregning av tilskuddene. Vi kommer nærmere inn på framregningsgrunnlaget nedenfor. Tilskuddene vil kunne ha ulik framregning mellom referansebrukene, og derfor er de fleste tilskuddsfeltene nedenfor satt åpne. I stedet vises til kapittel 7.

Tabell 24. Framregningssatser fra 2000 til 2001 og fra 2001 til 2002

	Endring i total kalkylen fra 2000 – 2001 (*=normaliserte regnskaper) % = av året før S = sideberegning i %	Endring i total kalkylen fra 2001 – 2002 (*=normaliserte regnskaper) % = av året før S = sideberegning i %
INNETEKTER		
Bygg	+ 1 øre/kg *	0 *
Havre	- 4 øre/kg *	0 *
Hvete	+ 3 øre/kg *	0 *
Annet korn	100,4 %	100,4 %
Oljefrø	100,3 %	100,0 %
Poteter	0 øre/kg *	+ 1 øre/kg *
Grovfôr	86,7 %	91,4 %
Grasfrø	86,4 %	114,6 %
Frukt og bær	111,3 %	90,5 %
Andre planteprodukter	101,4 %	97,0 %
Sum planteprodukter		
Storfe, melk	+ 8 øre/kg	- 3 øre/kg
Storfe, livdyr	108,2 %	101,2 %
Kuslakt	+ 213 øre/kg	+ 35 øre/kg
Annet storfeslakt	+ 213 øre/kg	+ 35 øre/kg
Geit, melk	+ 23 øre/kg	- 4 øre/kg
Geit, livdyr og slakt	92,6 %	100,0 %
Slaktegris	+ 148 øre/kg	+ 28 øre/kg
Purker og råner, livdyr og slakt	108,1 %	101,4 %
Smågris	108,1 %	101,4 %
Sau, livdyr og slakt	- 94 øre/kg	- 4 øre/kg
Sau, ull	+ 146 øre/kg	+ 5 øre/kg
Fjørfe, egg	+ 11 øre/kg	- 43 øre/kg
Andre inntekter husdyrhold	105,5 %	101,1 %
Sum husdyrprodukter		

Leieinntekter (maskindel)	102,2 %	102,1 %
Andre inntekter	103,0 %	101,25 %
Sum inntekter før tilskudd		

Tilskudd i alt

INNTEKTER I ALT

KOSTNADER

Såkorn	96,7 %	102,2 %
Settepoteter	100,7 %	100,0 %
Såvarer og planter	106,7 %	97,4 %
Handelsgjødsel	104,0 %	114,5 %
Kalk	104,6 %	101,0 %
Plantevernmidler	112,4 %	92,4 %
Konserveringsmidler	97,6 %	103,0 %
Kraftfôr	99,8 %	101,5 %
Annet innkjøpt fôr	99,8 %	101,5 %
Diverse til husdyrholdet	103,0 %	101,25 %
Innkjøp av dyr	105,5 %	101,1 %
Andre forbruksartikler	103,0 %	101,25 %
Sum variable kostnader		

Leid arbeid	104,9 S	104,3 S
Maskiner og redskaper, vedl.h.	101,0 %	101,4 %
Traktorer, vedlikehold	101,0 %	101,4 %
Skurtresker, vedlikehold	101,0 %	101,4 %
Yrkesbil, vedlikehold	103,2 %	101,2 %
Driftsbygninger, vedlikehold	104,7 %	103,5 %
Jord, grøfter og vannanl., vedl.h	99,8 S	103,5 S
Drivstoff	107,7 %	93,8 %
Maskinleie	103,0 %	101,25 %
Jordleie	103,0 %	101,25 %
Forsikring	104,0 %	101,3 %
Elektrisk kraft	119,2 %	92,4 %
Adm. og andre faste kostnader	103,0 %	101,25 %
Sum faste kostnader		

Avskrivninger, mask. og redsk.	104,4 S	104,2 S
Avskrivninger, traktorer	102,8 S	102,6 S
Avskrivninger, skurtresker	102,8 S	102,7 S
Avskrivninger, yrkesbil	103,1 S	102,5 S
Avskrivninger, driftsbygninger	105,5 S	105,4 S
Avskrivninger, jord, veger, vann.	104,7 S	104,5 S
Avskrivninger, kontormaskiner	102,5 S	102,5 S
Sum avskrivninger		

KOSTNADER I ALT

RESULTATREGNING

Inntekter i alt		
-Kostnader i alt		
=Driftsoverskudd		
+Leid arbeid	104,9 S	104,3 S
-Jordbr. andel av gjeldsrenter	112,3 %	92,7 %
-Jordbrukets andel av kår	103,0 %	101,25 %
=Vederlag til arbeid og egenkapital, pr. årsverk		
=Vederlag til arbeid og egenkapital, pr. årsverk, inklusive produktivitetsendringer		

8.2 Årgangsindekser

Avskrivningene framregnes med årgangsindeksene for maskiner og redskaper (20 år), traktor (20 år), skurtresker (20 år), yrkesbil (15 år) og byggekostnadsindeksen som brukes i totalkalkylen for driftsbygninger (50 år). Avskrivninger for «Jord, veger, vannanlegg og grøfter» framregnes med årgangsindeksen for grøfter, fordi nesten hele avskrivningsbeløpet er knyttet til grøfter (33 år). Avskrivninger kontormaskiner framregnes med konsumprisindeksen (5 år). Det brukes samme antall avskrivningsår som i totalkalkylen.

Begrepet årgangsindeks fortjener en nærmere forklaring. En bruker kontormaskiner og konsumprisindeksen som eksempel.

Tabell 25. Eksempel på årgangsindeks, konsumprisindeksen for avskrivning over 5 år

År	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Indeks	260,0	263,3	270,1	276,2	282,6	291,4	300,3	304,0
Årgangsindeks						273,58	280,42	287,51
Relativ årgangsindeks/framregningsfaktor						1	1,025	1,051

Årgangsindeksen for 2000 framkommer som summen av indeksen for de fire årene 1996 - 1999 pluss halvparten av indeksen for det første året (1995) og halvparten av indeksen for det siste året (2000) dividert på 5 år. Tilsvarende regnes indeksen for år 2001 ut på grunnlag av konsumprisindeksen for årene 1996 – 2001 og for 2002 for årene 1997 – 2002.

8.3 Leid arbeid

For arbeidslønningene følger en utviklingen i lønnstariffen for jordbruksarbeidere med minst 4 års praksis, som viser følgende utvikling:

$$2000 = 100, 2001 = 104,9 \text{ og } 2002 = 109,4$$

For 2002 er det brukt et anslag for lønnsutviklingen på 4,3% som er det samme anslaget som Statistisk sentralbyrå bruker.

Kostnader til leid arbeid inngår i «kostnader i alt» i referansebruksberegningene. I resultatberegningen blir førte kostnader til leid arbeid lagt til driftsoverskuddet igjen for å kunne beregne vederlag til arbeid og egenkapital.

8.4 Tilskudd

Prinsippet for framregning av tilskudd er at en aksepterer de gjennomsnittlige tilskudd en får fram i regnskapsåret (basisåret). For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner, og regne fram med *satsendringene* som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Det er gjort en sideberegning av tilskudd for de tre årene gitt den valgte sonen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen. Framregningen av tilskuddene reflekterer de regnskapsresultatene en forventer å få i de to framregningsårene, slik at driftstilskudd melkeproduksjonen for 2001 er ført med 11/12-deler av gjeldende sats, mens tilskudd til endret jordarbeiding er satt til 0 i 2001.

9 BEREGNINGSRESULTATER

Resultater fra referansebruksberegningene 2000-2002 er presentert nedenfor.

9.1 Vederlag til arbeid og egenkapital pr årsverk

«Vederlag til arbeid og egenkapital» skal dekke godtgjøring til alt arbeid og godtgjøring til egenkapital.

Inntektsfradraget ved skatteligningen er nytt fra og med 2000. Dette inntektsfradraget er ikke regnet inn i referansebruksberegningene. Inntektsfradraget innebærer et fradrag i positiv næringsinntekt fra jord- og hagebruk på 36 000 kroner pr bruk. Det gir en skattereduksjon på 10 080 kroner som tilsvarer en inntekt før skatt på 14 000 kroner pr bruk (for 2001). Inntektsfradraget er innført med halv virkning for 2000.

Tabellen nedenfor viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital pr årsverk for de enkelte referansebruk.

Tabell 26. Vederlag til arbeid og egenkapital pr årsverk. Framregning inklusive produktivitetssendringer¹

	2000	2001	2002
01 Melk og storfeslakt, 15,0 årskyr	146118	143990	144287
02 Korn, 273 dekar korn	161961	155679	173386
03 Sau, 102 vinterfôra sauer	116490	99804	99065
04 Melkeproduksjon geit, 75 årsgeiter	163237	158523	160970
05 Svin og korn, 32,4 avlssvin + 269 dekar	148903	180995	196360
06 Egg og korn (171 dekar korn)	115248	118945	100935
07 Poteter og korn, 90 daa poteter+259 daa	168428	163114	174244
08 Storfeslakt/ammeku	63957	55271	68009
09 Frukt/bær og sau/geit	130292	133477	118015
10 Melk og storfesl <15 årskyr (11,5)landet	139079	134312	133258
11 Melk og storfesl >15 årskyr (19,8)landet	153248	153835	154583
12 40 største melkebruk 27,2 årskyr	156438	158082	158826
13 Melk og storfesl. 17,8 årskyr Østl. flat	136963	136092	138358
14 Melk og storfesl. 13,6 årskyr Østl andre	149662	149936	150096
15 Melk og storfesl. 24,6 årskyr Jæren	168144	167622	167282
16 Melk og storfesl. 13,7 årskyr Agder/Roga	130362	127341	126897
17 Melk og storfesl. 13,3 årskyr Vestlandet	147470	142520	141365
18 Melk og storfeslakt 15,4 årskyr Trøndela	144323	146498	147171
19 Melk og storfesl. 13,8 årskyr Nord-Norge	149855	148803	148264
20 Korn. < 400 dekar korn (216 dekar korn)Ø	119037	113312	124101
21 Korn. > 400 dekar korn (510 dekar korn)Ø	249252	242642	273787
22 Korn og korn/svin, 256 daa korn, 21 avls	148553	164952	178159
23 Sau (de 25 største brukene)160 vinterfôr	143676	132175	135973
24 Sau. 77 vinterfôra sauer, Vestlandet	77018	53083	52404
25 Sau. 98 vinterfôra sauer, Nord-Norge	118010	101108	99441

¹ Inntektsfradrag ved skatteligningen er ikke regnet inn

Tabell 27. Resultatregning for hvert referansebruk. Vederlag til arbeid og egenkapital pr årsverk

	2000	landet 432 bruk	
		2001	2002
01 Melk og storfeslakt, 15,0 årskyr			
Inntekter i alt	708189	719381	727587
- Kostnader i alt	493758	509525	522048
= Driftsoverskudd	214431	209856	205539
+ Leid arbeid	77876	81692	85196
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	29133	32703	30323
- Jordbr. andel av kår	2889	2975	3012
= Vederl. arb. og egenkap.	260285	255870	257400
/ Antall årsverk	1,781	1,796	1,810
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	146118	142490	142187
+ Produktivitetsendringer	0	1500	2100
= Vederl. inkl. prod.endr.	146118	143990	144287
02 Korn, 273 dekar korn			
Inntekter i alt	353050	353280	364608
- Kostnader i alt	258088	268229	274980
= Driftsoverskudd	94962	85051	89628
+ Leid arbeid	13664	14334	14948
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	12551	14089	13064
- Jordbr. andel av kår	2699	2780	2814
= Vederl. arb. og egenkap.	93376	82516	88698
/ Antall årsverk	0,577	0,581	0,586
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	161961	141979	151386
+ Produktivitetsendringer	0	13700	22000
= Vederl. inkl. prod.endr.	161961	155679	173386
03 Sau, 102 vinterfôra sauer			
Inntekter i alt	301978	290764	294597
- Kostnader i alt	202895	210279	215874
= Driftsoverskudd	99083	80485	78723
+ Leid arbeid	37338	39168	40848
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	7534	8457	7842
- Jordbr. andel av kår	1276	1314	1331
= Vederl. arb. og egenkap.	127611	109882	110398
/ Antall årsverk	1,095	1,104	1,113
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	116490	99504	99165
+ Produktivitetsendringer	0	300	-100
= Vederl. inkl. prod.endr.	116490	99804	99065

04 Melkeproduksjon geit, 75 årsgeiter		landet	26 bruk
	2000	2001	2002
Inntekter i alt	494538	496001	503608
- Kostnader i alt	295477	305293	312586
= Driftsoverskudd	199061	190708	191022
+ Leid arbeid	60984	63972	66716
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	18041	20252	18778
- Jordbr. andel av kår	936	964	976
= Vederl. arb. og egenkap.	241068	233464	237984
/ Antall årsverk	1,477	1,489	1,501
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	163237	156823	158570
+ Produktivitetsendringer	0	1700	2400
= Vederl. inkl. prod.endr.	163237	158523	160970

05 Svin og korn, 32,4 avlssvin + 269 dekar korn		landet	47 bruk
	2000	2001	2002
Inntekter i alt	1167853	1239410	1266148
- Kostnader i alt	948193	973366	991493
= Driftsoverskudd	219660	266044	274655
+ Leid arbeid	69249	72642	75758
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	50938	57180	53019
- Jordbr. andel av kår	5762	5934	6008
= Vederl. arb. og egenkap.	232209	275572	291386
/ Antall årsverk	1,559	1,572	1,585
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	148903	175295	183860
+ Produktivitetsendringer	0	5700	12500
= Vederl. inkl. prod.endr.	148903	180995	196360

06 Egg og korn (171 dekar korn)		landet	14 bruk
	2000	2001	2002
Inntekter i alt	728793	747599	735894
- Kostnader i alt	639854	657643	670743
= Driftsoverskudd	88939	89956	65151
+ Leid arbeid	43456	45585	47541
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	23331	26190	24284
- Jordbr. andel av kår	2790	2873	2909
= Vederl. arb. og egenkap.	106274	106478	85499
/ Antall årsverk	0,922	0,930	0,937
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	115248	114545	91235
+ Produktivitetsendringer	0	4400	9700
= Vederl. inkl. prod.endr.	115248	118945	100935

07 Poteter og korn, 90 daa poteter+259 daa korn		landet	15 bruk
	2000	2001	2002
Inntekter i alt	705395	701217	714078
- Kostnader i alt	501496	521973	535226
= Driftsoverskudd	203899	179244	178852
+ Leid arbeid	69134	72522	75633
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	33724	37857	35102
- Jordbr. andel av kår	5486	5650	5720
= Vederl. arb. og egenkap.	233823	208259	213663
/ Antall årsverk	1,388	1,399	1,411
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	168428	148814	151444
+ Produktivitetsendringer	0	14300	22800
= Vederl. inkl. prod.endr.	168428	163114	174244

08 Storfeslakt/ammeku		landet	16 bruk
	2000	2001	2002
Inntekter i alt	387853	392302	411396
- Kostnader i alt	337045	349446	357701
= Driftsoverskudd	50808	42856	53695
+ Leid arbeid	33381	35017	36519
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	16913	18986	17604
- Jordbr. andel av kår	2398	2470	2500
= Vederl. arb. og egenkap.	64878	56417	70110
/ Antall årsverk	1,014	1,023	1,031
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	63957	55171	68009
+ Produktivitetsendringer	0	100	0
= Vederl. inkl. prod.endr.	63957	55271	68009

09 Frukt/bær og sau/geit		landet	18 bruk
	2000	2001	2002
Inntekter i alt	367783	382355	360892
- Kostnader i alt	217893	228632	232468
= Driftsoverskudd	149890	153723	128424
+ Leid arbeid	60347	63304	66020
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	4370	4906	4549
- Jordbr. andel av kår	1917	1974	1999
= Vederl. arb. og egenkap.	203950	210147	187896
/ Antall årsverk	1,565	1,578	1,591
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	130292	133177	118115
+ Produktivitetsendringer	0	300	-100
= Vederl. inkl. prod.endr.	130292	133477	118015

10 Melk og storfesl <15 årskyr (11,5)landet		250 bruk	
	2000	2001	2002
Inntekter i alt	579151	583087	587631
- Kostnader i alt	389907	402530	412256
= Driftsoverskudd	189244	180557	175375
+ Leid arbeid	59551	62469	65149
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	21197	23795	22063
- Jordbr. andel av kår	2030	2091	2117
= Vederl. arb. og egenkap.	225568	217140	216344
/ Antall årsverk	1,622	1,635	1,648
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	139079	132812	131258
+ Produktivitetsendringer	0	1500	2000
= Vederl. inkl. prod.endr.	139079	134312	133258

11 Melk og storfesl >15 årskyr (19,8)landet		182 bruk	
	2000	2001	2002
Inntekter i alt	884274	904810	916092
- Kostnader i alt	636411	656496	672865
= Driftsoverskudd	247863	248314	243227
+ Leid arbeid	103047	108096	112733
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	40375	45323	42024
- Jordbr. andel av kår	4121	4244	4297
= Vederl. arb. og egenkap.	306414	306843	309639
/ Antall årsverk	1,999	2,016	2,032
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	153248	152235	152383
+ Produktivitetsendringer	0	1600	2200
= Vederl. inkl. prod.endr.	153248	153835	154583

12 40 største melkebruk 27,2 årskyr		landet	40 bruk
	2000	2001	2002
Inntekter i alt	1114309	1145285	1158232
- Kostnader i alt	827677	854057	875187
= Driftsoverskudd	286632	291228	283045
+ Leid arbeid	132170	138646	144594
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	67000	75211	69737
- Jordbr. andel av kår	6805	7008	7096
= Vederl. arb. og egenkap.	344997	347655	350806
/ Antall årsverk	2,205	2,223	2,241
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	156438	156382	156526
+ Produktivitetsendringer	0	1700	2300
= Vederl. inkl. prod.endr.	156438	158082	158826
13 Melk og storfesl. 17,8 årskyr Østl. flatbygder			41 bruk
	2000	2001	2002
Inntekter i alt	899245	918906	932906
- Kostnader i alt	680205	702199	718475
= Driftsoverskudd	219040	216707	214431
+ Leid arbeid	104070	109169	113853
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	40577	45550	42235
- Jordbr. andel av kår	6124	6307	6386
= Vederl. arb. og egenkap.	276409	274019	279663
/ Antall årsverk	2,018	2,034	2,051
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	136963	134692	136358
+ Produktivitetsendringer	0	1400	2000
= Vederl. inkl. prod.endr.	136963	136092	138358
14 Melk og storfesl. 13,6 årskyr Østl andre bygder			65 bruk
	2000	2001	2002
Inntekter i alt	694946	709331	716864
- Kostnader i alt	465188	480405	491501
= Driftsoverskudd	229758	228926	225363
+ Leid arbeid	70655	74117	77297
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	22512	25271	23432
- Jordbr. andel av kår	3641	3750	3797
= Vederl. arb. og egenkap.	274260	274022	275431
/ Antall årsverk	1,833	1,847	1,862
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	149662	148336	147896
+ Produktivitetsendringer	0	1600	2200
= Vederl. inkl. prod.endr.	149662	149936	150096
15 Melk og storfesl. 24,6 årskyr Jæren			23 bruk
	2000	2001	2002
Inntekter i alt	870910	888661	897534
- Kostnader i alt	608444	628024	644754
= Driftsoverskudd	262466	260637	252780
+ Leid arbeid	110445	115857	120827
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	43357	48670	45128
- Jordbr. andel av kår	5641	5809	5882
= Vederl. arb. og egenkap.	323913	322015	322597
/ Antall årsverk	1,926	1,942	1,958
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	168144	165822	164782
+ Produktivitetsendringer	0	1800	2500
= Vederl. inkl. prod.endr.	168144	167622	167282

16 Melk og storfesl. 13,7 årskyr Agder/Rogal.a.bygder		44 bruk		
	2000	2001	2002	
Inntekter i alt	654829	665181	671646	
- Kostnader i alt	482093	497691	510112	
= Driftsoverskudd	172736	167490	161534	
+ Leid arbeid	75786	79500	82910	
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	32833	36857	34174	
- Jordbr. andel av kår	1408	1450	1468	
= Vederl. arb. og egenkap.	214281	208683	208802	
/ Antall årsverk	1,644	1,657	1,670	
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	130362	125941	124997	
+ Produktivitetsendringer	0	1400	1900	
= Vederl. inkl. prod.endr.	130362	127341	126897	

17 Melk og storfesl. 13,3 årskyr Vestlandet		83 bruk		
	2000	2001	2002	
Inntekter i alt	605091	608985	614244	
- Kostnader i alt	414721	427565	438357	
= Driftsoverskudd	190370	181420	175887	
+ Leid arbeid	63624	66742	69605	
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	20990	23562	21847	
- Jordbr. andel av kår	2243	2310	2339	
= Vederl. arb. og egenkap.	230761	222290	221306	
/ Antall årsverk	1,565	1,577	1,590	
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	147470	140920	139165	
+ Produktivitetsendringer	0	1600	2200	
= Vederl. inkl. prod.endr.	147470	142520	141365	

18 Melk og storfeslakt 15,4 årskyr Trøndelag		105 bruk		
	2000	2001	2002	
Inntekter i alt	694239	712377	721544	
- Kostnader i alt	480456	495850	508311	
= Driftsoverskudd	213783	216527	213233	
+ Leid arbeid	78765	82624	86169	
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	25655	28799	26703	
- Jordbr. andel av kår	2878	2964	3001	
= Vederl. arb. og egenkap.	264015	267388	269698	
/ Antall årsverk	1,829	1,844	1,859	
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	144323	144998	145071	
+ Produktivitetsendringer	0	1500	2100	
= Vederl. inkl. prod.endr.	144323	146498	147171	

19 Melk og storfesl. 13,8 årskyr Nord-Norge		71 bruk		
	2000	2001	2002	
Inntekter i alt	729751	743515	749665	
- Kostnader i alt	494394	509899	522393	
= Driftsoverskudd	235357	233616	227272	
+ Leid arbeid	75448	79145	82540	
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	37382	41963	38909	
- Jordbr. andel av kår	1207	1243	1259	
= Vederl. arb. og egenkap.	272216	269555	269644	
/ Antall årsverk	1,817	1,831	1,846	
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	149855	147203	146064	
+ Produktivitetsendringer	0	1600	2200	
= Vederl. inkl. prod.endr.	149855	148803	148264	

20 Korn. < 400 dekar korn (216 dekar korn)Østlandet		64 bruk		
	2000	2001	2002	
Inntekter i alt	264991	266185	273563	
- Kostnader i alt	203386	211368	217208	
= Driftsoverskudd	61605	54817	56355	
+ Leid arbeid	11678	12250	12776	
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	10492	11778	10921	
- Jordbr. andel av kår	2606	2684	2717	
= Vederl. arb. og egenkap.	60185	52605	55493	
/ Antall årsverk	0,506	0,510	0,514	
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	119037	103212	108001	
+ Produktivitetsendringer	0	10100	16100	
= Vederl. inkl. prod.endr.	119037	113312	124101	

21 Korn. > 400 dekar korn (510 dekar korn)Østlandet		16 bruk		
	2000	2001	2002	
Inntekter i alt	738695	736428	763776	
- Kostnader i alt	513629	533521	545037	
= Driftsoverskudd	225066	202907	218739	
+ Leid arbeid	26018	27293	28464	
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	21342	23957	22214	
- Jordbr. andel av kår	2956	3044	3082	
= Vederl. arb. og egenkap.	226786	203199	221907	
/ Antall årsverk	0,910	0,917	0,925	
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	249252	221542	239987	
+ Produktivitetsendringer	0	21100	33800	
= Vederl. inkl. prod.endr.	249252	242642	273787	

22 Korn og korn/svin, 256 daa korn, 21 avlssvin Tr.lag		20 bruk		
	2000	2001	2002	
Inntekter i alt	747923	778578	795307	
- Kostnader i alt	592116	607877	619666	
= Driftsoverskudd	155807	170701	175641	
+ Leid arbeid	42770	44866	46790	
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	26005	29192	27067	
- Jordbr. andel av kår	2310	2379	2409	
= Vederl. arb. og egenkap.	170262	183996	192955	
/ Antall årsverk	1,146	1,155	1,165	
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	148553	159252	165659	
+ Produktivitetsendringer	0	5700	12500	
= Vederl. inkl. prod.endr.	148553	164952	178159	

23 Sau (de 25 største brukene)160 vinterfôra		landet 25 bruk		
	2000	2001	2002	
Inntekter i alt	442843	436680	448970	
- Kostnader i alt	292355	302752	311147	
= Driftsoverskudd	150488	133928	137823	
+ Leid arbeid	60142	63089	65795	
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	10180	11428	10596	
- Jordbr. andel av kår	1143	1177	1192	
= Vederl. arb. og egenkap.	199307	184412	191830	
/ Antall årsverk	1,387	1,398	1,410	
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	143676	131875	136073	
+ Produktivitetsendringer	0	300	-100	
= Vederl. inkl. prod.endr.	143676	132175	135973	

24 Sau. 77 vinterfôra sauer, Vestlandet	18 bruk		
	2000	2001	2002
Inntekter i alt	202480	186183	188706
- Kostnader i alt	147785	153247	157423
= Driftsoverskudd	54695	32936	31283
+ Leid arbeid	24500	25701	26803
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	7554	8480	7863
- Jordbr. andel av kår	1688	1738	1760
= Vederl. arb. og egenkap.	69953	48419	48463
/ Antall årsverk	0,908	0,916	0,923
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	77018	52883	52504
+ Produktivitetsendringer	0	200	-100
= Vederl. inkl. prod.endr.	77018	53083	52404

25 Sau. 98 vinterfôra sauer, Nord-Norge	19 bruk		
	2000	2001	2002
Inntekter i alt	306461	295497	298684
- Kostnader i alt	215815	223532	229714
= Driftsoverskudd	90646	71965	68970
+ Leid arbeid	43061	45171	47109
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	7068	7934	7357
- Jordbr. andel av kår	888	915	926
= Vederl. arb. og egenkap.	125751	108287	107796
/ Antall årsverk	1,066	1,074	1,083
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	118010	100808	99541
+ Produktivitetsendringer	0	300	-100
= Vederl. inkl. prod.endr.	118010	101108	99441

I tabellene på de to neste sidene er nivå og utvikling på tilskuddsdelen av de totale inntektene på hvert referansebruk presentert. Tabell 28 viser sum tilskudd per bruk, mens tabell 29 viser det samme per årsverk (å henholdsvis 1875 timer, 1860 timer og 1845 timer). Det totale tilskuddsnivået er vist i den første kolonnen, dvs. for basisåret. For de senere årene er endringene vist.

Tabell 28. Utviklingen i sum tilskudd, kroner per bruk

Ref.bruk nr.	Sum tilskudd 2000	Endring til 2001	Endring til 2002	Endring 2001 - 2002
1	305360	-4569	4704	9273
2	87079	449	11462	11013
3	175775	-8557	-4482	4076
4	351273	-6439	2616	9055
5	139692	9021	23493	14472
6	87371	14576	19544	4969
7	99854	-4156	8350	12506
8	180445	-6785	10730	17514
9	131433	-9070	-8459	611
10	275106	-7903	-2529	5374
11	346921	-130	12557	12686
12	363482	3490	18227	14737
13	307511	-1533	13264	14797
14	308978	546	8955	8410
15	268163	-4625	6381	11007
16	283441	-4011	3359	7371
17	272368	-9059	-2765	6294
18	294919	1774	11868	10094
19	380441	336	7902	7567
20	65902	1009	8454	7445
21	159414	54	25447	25392
22	145384	-5224	4717	9941
23	242360	-1931	10768	12700
24	126762	-14453	-11736	2717
25	189857	-8545	-4866	3679

Tabell 29. Utviklingen i sum tilskudd, kroner per årsverk

Ref.bruk nr.	Sum tilskudd 2000	Endring til 2001	Endring til 2002	Endring 2001 - 2002
1	171422	-2545	2598	5122
2	151039	772	19562	18797
3	160457	-7749	-4026	3661
4	237861	-4325	1743	6033
5	89577	5738	14824	9132
6	94749	15680	20855	5302
7	71927	-2970	5919	8864
8	177883	-6635	10408	16990
9	83965	-5748	-5317	384
10	169623	-4834	-1534	3260
11	173507	-64	6180	6243
12	164820	1570	8133	6575
13	152374	-754	6467	7215
14	168607	295	4809	4516
15	139204	-2382	3259	5622
16	172437	-2421	2011	4412
17	174059	-5743	-1739	3958
18	161217	962	6384	5430
19	209432	183	4281	4099
20	130344	1981	16454	14489
21	175206	59	27520	27461
22	126847	-4522	4050	8535
23	174712	-1381	7638	9009
24	139565	-15786	-12715	2944
25	178169	-7955	-4493	3398

9.2 Sammenligning av resultatene i referansebruks-systemet med resultatene fra normaliserte regnskaper

I dette kapitlet er det foretatt en sammenligning av resultatene i referansebruksberegningene inkludert produktivitetsendringer med resultatene fra totalkalkylens normaliserte regnskaper. Resultatene fra referansebrukene er beregninger utført på bruksnivå, mens totalkalkylens normaliserte regnskaper er et sektorregnskap med aggregerte tall for hele det norske jordbruket fordelt ut på totalt antall årsverk. På en del områder vil det derfor være ulike beregningsprinsipper som er lagt til grunn i de to systemene. Totalkalkylen vil i større grad fange opp strukturelle endringer i jordbruket og utvalget av referansebruk er ikke representativt for totaljordbruket.

Noen flere årsaker til ulik utvikling i vederlaget til arbeid og egenkapital pr årsverk fra 2000 til 2001 og fra 2001 til 2002 mellom de to beregningssystemene er forsøkt forklart nedenfor.

Til sammenligningen har en beregnet et grovt gjennomsnitt av vederlaget til arbeid og egenkapital på referansebrukene inkludert de produktivitetsendringer som observeres på enkeltbruksnivå. Dette er gjort ved å ta resultatet fra de første 9 referansebrukene og vekte dem etter antall driftsgranskingsbruk som inngår og antall årsverk.

Normaliserte regnskaper og beregnet gjennomsnittlig referansebruksinntekt inkludert produktivitetsendringer viser følgende utvikling mht. resultat og årlig endring i vederlaget til arbeid og egenkapital i kroner pr årsverk.

Tabell 30. Vederlag til arbeid og egenkapital i kroner pr årsverk²

	Normaliserte regnskaper		Referansebruksberegningene inkl. prod.endring	
	Kr/årsv	Endring	Kr/årsv	Endring
2000	152900		143900	
2001	140700	- 12200	142700	- 1200
2002	143900	3200	144600	1900

Tabellen viser at inntektsutviklingen er noe forskjellig i de to beregningssystemene. Sammenlignet med gjennomsnittlig referansebruksinntekt inkludert produktivitetsendringer, finner vi en forskjell på omlag 11000 kroner pr årsverk lavere nedgang på referansebrukene fra 2000 til 2001. Fra 2001 til 2002 ser man 1300 kroner pr årsverk større økning i normaliserte regnskaper enn i referansebruksberegningene, det vil i praksis si at utviklingen er lik mellom disse to årene.

Noen forskjeller som kan bidra til å forklare både ulik utvikling og ulikt nivå vil være: Kapitalslitet bygger på prinsippet om historisk kost i driftsgranskningene og prisnivåjustering i normaliserte regnskaper. I utgangspunktet gir dette lavere kapital slit i driftsgranskningene (og referansebrukene) enn i normaliserte regnskaper.

Alle jordbrukets produksjoner inngår i totalkalkylens normaliserte regnskaper, men en del av disse inngår ikke i referansebrukene. Disse produksjonene kan ha et annet nivå og utvikling for vederlag til arbeid og egenkapital enn øvrige produksjoner.

- Melkekvotesalg er ingen inntektspost i referansebrukene slik den er i normaliserte regnskaper. Melkekvotesalg betyr i normaliserte regnskaper en inntekt pr årsverk på 8700

² Inntektsfradrag ved skatteligningen er ikke regnet inn

kr pr årsverk i 2000, 1500 kroner pr årsverk i 2001 og 300 kroner pr årsverk i 2002. Dette poenget forklarer altså en del av det høyere nivået normaliserte regnskaper viser i 2000 og noe av den større inntektsreduksjonen normaliserte regnskaper viser til 2001.

- I normaliserte regnskaper påfølges et melkekvotesalg av redusert kvantum i påfølgende år. På referansebrukene med melkeproduksjon er det ikke kvotesalg. Ulik utvikling i melkekvanter utgjør en forskjell på omtrent 3000 kroner mindre nedgang i vederlag pr årsverk i referansebruksberegningene fra 2000 til 2001.
- Referansebrukene har med enkelte poster som ikke inngår i normaliserte regnskaper slik som jordleie.
- Normaliserte regnskaper har med poster som ikke inngår i referansebrukene. Tidligpensjonsordning bidrar til høyere nivå i normaliserte regnskaper og tilskudd til samdrifter bidrar også til høyere nivå (de to postene betyr til sammen omtrent 1000 kroner pr årsverk).
- I 2002 er det i normaliserte regnskaper regnet inn en bevilgningsreduksjon på 300 millioner kroner som ikke er regnet inn i referansebruksberegningene. Dette utgjør en forskjell på nærmere 4300 kroner pr årsverk.